

Till Utredningen om styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten (U 2017:05)

Inspel till utredningen om styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten (Strut)

Den 12 januari 2018 genomfördes det årliga dialogseminariet mellan lärosäten och forskningsfinansiärer. Vid seminariet presenterade utredaren Pam Fredman utredningens övergripande modellförslag för styrning av universitet och högskolor. Efter presentationen gavs deltagarna möjlighet att i grupp, men även i plenum diskutera förslagen.

Samtalet utgick från tre frågor: "1. I förslag till modell görs antagandet att såväl utbildning som forskning stärks ifall dessa i högre grad knyts samman. Stämmer detta och på vilket kan forskningsfinansiärer stödja en sådan utveckling i sina utlysningar? 2. I modellen utgör 'överenskommelser' ett viktigt medel för att uppnå ett mer profilerat högskolelandskap. Stämmer detta och på vilket sätt kan statliga och privata finansiärer bidra till en sådan utveckling? 3. I våra dialoger har samordning och finansiering av infrastruktur lyfts upp som en utmaning. Hur kan regering, externa forskningsfinansiärer och lärosätena gemensamt arbeta med denna fråga?"

Bifogat finns minnesanteckningar från bordssamtalen.

Styrelsen önskar i detta inspel lyfta fyra frågor. Utredaren föreslår att dagens forskningspolitiska proposition ska ersättas av en fyraårig proposition för både högre utbildning och forskning. Vidare föreslås fyraåriga överenskommelser mellan regeringen och lärosätena, att anslagsmedlen till lärosätena ges i ett samlat anslag samt en intermediär inrättas att garantera att regering och riksdag ges väl underbyggda underlag inför beslut.

Styrelsen är mycket positiv till utredningen utgår från perspektivet att den nya modellen för styrning och resurstilldelning bygger på tillit och ansvarstagande mellan regeringen och lärosätena. Att förslaget till modell är långsiktig och att de akademiska grundvärdena – utbildningens och forskningens frihet – värnas, är också mycket positivt.

Idag separeras den högre utbildningen från forskningen i hela systemet. Det gäller allt från dagens två anslag till att det enbart finns en regeringsproposition för forskning, medan en motsvarande för högre utbildning saknas.

År 2014 tog SUHF fram ställningstaganden för ett uthålligt styr- och resursfördelningssystem. I ställningstagandena lyfts fram att regeringen ska ge lärosätena en anslagsmodell som möjliggör långsiktighet och mångfald. Det ska göras genom att en del av anslaget frikopplas från styrning

efter historisk prestation och istället bestämmas i dialog – genom överenskommelser – om åtaganden för framtiden. Likaså lyfter SUHF fram att regeringen bör låta lärosätena använda sina resurser som ett samlat anslag för att på det viset stadfästa kopplingen mellan högre utbildning och forskning. SUHF lyfter även fram att produktivitetsavdraget för utbildning och forskning bör tas bort, men kan behållas för administration. Vi menar även att lärosätena bör tillåtas att ha ett rejält kapital för att skapa uthållighet och frihet för lärosätena, liksom att det bör upprättas ett högskoleobservatorium. Ett observatorium som styrs gemensamt av regering och lärosätena med uppdrag att följa upp verksamheten, föreslå förändringar av anslagsmodeller samt bedöma kvaliteten i verksamheten. Slutligen påtalas att alla förändringar ska grundas på konsekvensanalyser.

Under 2013 genomfördes en gedigen process inom SUHF att ta fram ett manifest kring den svenska högskolan i framtiden. Kärnan i dokumentet är kvalitet. För att klara sitt uppdrag måste lärosätena vara självständiga, fungera i samspel med hela samhället och vara till för alla. Övriga kärnord är kompetens, dialog och profil. Utifrån dessa talas om det akademiska ansvaret och ledarskapet, men även att framtidens utmaningar kräver öppenhet, trygghet, tillit och mod bland lärosätenas anställda och studenter. Slutligen påtalas att ett alltmer komplext samhälle kräver ett högskolelandskap med olika forskningsinriktningar, olika lärosäten med olika organisationsstruktur i hela landet. Allt grundat på att lärosätena tar sitt ansvar och att alla lärosäten värderas, utvärderas och finansieras utifrån sina egna premisser.

Styrelsen konstaterar att många av de saker som SUHF lyft fram tas hänsyn till i utredningen. Dock finns det många frågor att både diskutera, utreda och analysera mer för att såväl statsmakternas som lärosätenas önskemål kring den högre utbildningen och forskningen ska tillgodoses.

Styrelsen ser fram emot många ytterligare möjligheter till dialog och erfarenhetsutbyte.

För SUHF:s styrelse

Helen Dannetun
Ordförande

Minnesanteckningar från dialogseminariet den 12 januari 2018 mellan lärosäten och forskningsfinansiärer

Dessa minnesanteckningar är en oredigerad sammanställning av minnesanteckningarna från seminariets tre rundabordssamtal.

Dialogen fördes detta dialogseminarium kring tre frågor: styr- och resursutredningen (Strut), forskningsetik och öppen vetenskap. Programmet för seminariet finns som bilaga, sist i detta dokument. Powerpoint-presentationerna från seminariet finns tillgängliga på:
<http://www.suhf.se/publicerat/konferensdokumentation>

--

Del 1: Styr och resursutredningen (STRUT)

1) Utbildning o forskning knyts samman = stärks. Hur kan finansiärer stödja detta?

Vem ska styra över vart pengarna går? Varning för övertro på ansvar risk för huggsexa. Tar tid, process att genomföra. Anslagen styr mkt idag. Forskning bör ingå tjänst. Idag: extern finansiering för forskning alltför dominerande. Kommer inte att fungera med en modell för alla. Förutsätter högre basanslag, mer effektivt utnyttjande (idag söks mkt anslag med låg success-rate). Mindre medel till t ex VR??? som kan fördels som basanslag istället? OBS, måste vara balans mellan att söka i konkurrens och ha basfinansiering – inte enbart bas, men för mkt fokus på konkurrensutsatt finansiering idag. Stöd för att söka i konkurrens behövs: planeringsbidrag är ett sätt att stödja som endast finns hos några finansiärer och lärosäten idag. Finansiärer: inkludera även utbildnings-satsningar i utlysningar – dock: inte mindre medel till forskning. Incitamentsstruktur för att kombinera utbildning – forskning: attitydförändring och starkt ledarskap behövs. Meritering: värdesätta mobilitet och externfinansierad forskning -> budskap både till lärosäten och finansiärer (hör till incitamentsstruktur)

2) "Överenskommelser" medel för mer profilerat högskolelandskap. Stämmer? Hur kan statl o andra finansiärer bidra?

Risk: ännu mer spretigt. Var rädd om bottom-up utlysningar, långsiktig planeringshorisont. Med profilering finns en risk att det blir mer top-down, mission driven och fler specialiserade utlysningar (jmf Vinnovas utbud som idag är (alltför?) differentierat och utmaningsstyrt på specifika nivåer).

3) Forskningsinfrastruktur, kostnadsdrivande, gemensamt arbeta regering/externa finansiärer/lärosäten?

Nationell nytta = nationellt ansvar = ?

Övriga inspel till utredningen

jurister – villkor som styr, går inte ihop. Exempelvis statsstöd. – titta även på detta i STRUT. Finansiärers villkor (ex ERA-NET – samordna svenska ansvariga finansiärer). Samordning av strategiska innovationsprogram. Legitimiteten i verksamheten är beroende av att synpunkter från alla nivåer, även operativa funktioner hörs. Lyssna inte bara in ledningsfunktioner.

Del 2: Forskningsetik

Behöver söka etikprövning eller ej? En del söker inte, andra trots att de inte behöver. Forskarna behöver ta eget ansvar. Ska inte lämna över etiskt ansvar till etikprövning. Oredlighetsnämnden bra initiativ. Etikprövningsnämnder – nationellt ansvar bättre än med enbart regionala. Forskarens etik ska inte glömmas bort. Individuellt ansvar, lärosätets ansvar. Finansiärs ansvar? Skydd av studieobjekt under forskning är en sak. Men, behöver även ta hänsyn till vad forskningen kan leda till – forskarens ansvar. Medvetenhet om olika discipliners skilda typer av etikprövning behöver lyftas. Samverka kring utbildningar i frågan. Hur? VR kan ta fram grundmodul? Erbjudast/stimulera till utbildningsinsatser. Ta till vara utbildningsinsatser runt om i Sverige, ev samordna. Enkel kartläggning av vad som pågår? UKÄ inom ramen för det pågående arbetet med kvalitetssäkring och forskning/forskarutbildning skulle kunna hålla i en kartläggning för att se på möjligheter till samverkan.

-> SUHF:s expertgrupp för forskningsadministrativa frågor referensgrupp för detta arbete?

Del 3: Övergången till öppen vetenskap – hur fördelar vi kostnaden?

Öppen tillgång

Kvalitetssäkringen av förlagen med open access innebär kan vi ta kontrollen själva? Våga vägra orimliga avgifter. Var mer proaktiv: säkra acceptans på nationell nivå -> kampanj på EU-nivå (kan drivas av Vinnova-VR Brysselkontor via europeiska nätverk). Viktigt att kontinuerligt hålla forskare medvetna om de kostnader som är förknippade med öppen tillgång – även när de är dolda.

Öppna data

SND fortsatt nationell samordnare för att vara rådgivare och ledstjärna vad gäller regler och råd. Nationell kostnadseffektiv infrastruktur för lagring är nödvändig.

--

Strut

I grunden en bra idé, bättre än FOKUS. Några risker, kommentarer:

- Incitamentsstruktur för kvalitet?
- Riskerar skapa långa köer till Regeringskansliet, alla rektorer vill lobba (få ministerns öra)...
- Också risk för intransparens eller t o m jäv (någon som känner ministern eller statssekreteraren).
- 3:e uppgift och nyttiggörandeperspektiv saknas. Viktigt att stödstruktur för holdingbolag lyfts fram (de kan inte likställas med privata riskkapitalaktörer).

- Alla måste ta ansvar för infrastruktur, vilken måste med i överenskommelserna.
- Hur fungerar intermediären och hur oberoende är den?
- Slå samman anslag bra.
- Regleringsbrev med 1 års tidshorisont är inte bra.
- Leder lätt till grupperingar, t ex alla mindre lärosäten behandlas för sig etc.
- Ta bort "rakt ackord" för utb. "Prislapp" per område ej bra.

Etik

Varje "fall" är unikt. Dock, bra med guider. Reglering kan ibland skymma etik ("vi har gjort enligt regelverket") – etik handlar om vilken kultur man skapar inom org. Kulturskapande tar lång tid och den ligger oftast inte i styrande dokument. Bra om lärosätet som huvudman får formellt ansvar, ej bara den enskilde forskaren.

- Rättssäkerhet centralt. Sanktioner är en senare fråga.
- Visselblåsarfunktion bör finnas digitalt och anonymiserat.
- Etikpolicy bör vara lika för alla lärosäten. Utveckla plan för detta tillsammans via SUHF?
- Utbildning bör finnas och samordnas (SUHF?).
- Etik policy bör vara en naturlig del i lärosätets kvalitetssäkringssystem.
- Etik när det gäller lärarundantaget svårhanterad (blandar privat och publikt ägande).

Öppen vetenskap

Bästa sättet att gå vidare detta är att stödja nya seriösa aktörer som tillämpar OA, istället för att slåss med de "gamla rävarna". Ju fler nya förlag som tillämpar nya principer på ett seriöst sätt desto bättre. Välj bort oseriösa aktörer. Stöd forskare att hitta dessa. EU verkar driva frågan, hur går det i US? Open data, till skillnad från open access (publiceringar) är väldigt svårt att driva igenom helt konsekvent. Viktigt att tänka på arkivering och gallring av data.

--

Strut

1/ forskning o utbildning knyts samman?

Stämmer detta och hur kan forskningsfinansiärerna stödja en sådan utveckling. En risk med systemet att det blir mera styrande men bra med ökad flexibilitet mellan forskning och utbildning. Man önskar att forskning o utbildning kommer närmare varandra, men det är många fler faktorer som påverkar detta. Risk dock att återrapporteringssystemet blir mer utvecklat dvs mer återrapportering.

2/ Överenskommelser kan uppnå ett mera profilerat högskolelandskap?

Stämmer detta och hur kan finansiärerna stödja en sådan utveckling i sina utlysningar? En utmaning med detta. Dessa måste få i så fall utvecklas under tid, kanske är det lättare för de lite mindre lärosätena. Utbildningssidan kan vara positivt att få en långsiktighet och att definiera saker på utbildningssidan på forskningssidan är det svårare att hitta incitament för att ha överenskommelser. Hur ska intermediären riggas och vad ska de bidra med?

3/ Samordning och finansiering av infrastruktur lyfts som en utmaning. Hur kan regering, externa forskningsfinansiärer och lärosätena gemensamt arbeta med denna fråga. Ev kan detta var med i överenskommelserna kring detta. Viktigt att verktyg finns för att kunna finansiera infrastruktur såsom att kunna ta betalt för driftskostnader i infrastruktur. Detta innebär förstås att kostnaderna för att använda infrastruktur tydliggörs och tas med i ansökningarna hos finansiärerna.

Etik

Diskussionerna spretade lite här... Säkra kunskapsspridning som skapar en kultur att man inte genar i hörnen. Åtgärder som att tydliggöra hur hanterar vi rådata, krav på att veta och kunna regelverket. Konstnärlig etik är speciellt det finns en ganska låg nivå av kunskap att man i att man behöver ha etikillstånd. Finansiären bör informeras när det börjar luta åt ett beslut. Hur ser lärosätenas ansvar ut i förhållande till den enskilda forskaren och hur kommer man hantera att det nu kommer att även blir lärosätena som ska ta ansvar för om inte etiken följs och hur ska man arbeta med detta Behöver man ha en ännu noggrannare genomgång av anslagsansökningar för att försäkra sig om att allt är ok? Sanktioner; rektor ger sanktioner dvs disciplinpåföljd , men även andra statliga myndigheter ger sanktioner eller sk straff. Borde dessa straffpåföljder sammanvägas av de olika myndigheterna så att staten inte straffar flera gånger från olika myndigheter.(kan man ens göra så?). Personuppgiftproblemet... Svårt och ett arbete som pågår och vi försöker lösa.

--

Del 1. Strut

Fråga 1. Konstaterades att vi för närvarande är dåliga på att nyttja kopplingen mellan utbildning och forskning. Så ja, vi antar att bägge stärks ifall de knyts starkare ihop. Men frågan är om det bara räcker med en gemensam pott med pengar. Lärorollen behöver få bättre anseende, uppnås bland annat genom att förbättra meriteringssystemet. Självklart att grundstudenter ska kunna bli undervisade av professorer (som det är i de flesta andra länder). När det gäller stöd från finansiärer nämndes KK-stiftelsen som redan nu föredömligt kräver beskrivning av forskningens kompletta miljö (alltså även undervisning på masternivå) i sina utlysningar och följer upp. Kanske något för andra finansiärer? Med en gemensam pott skulle man kunna tänka sig att finansiärer kräver kompletta miljöer, utbildningssidan skulle i så fall kunna medfinansieras av lärosäten (men ytterligare medfinansiering också ett problem). Ett sannolikt scenario är att en gemensam pott, och därmed mer flytande i en mening, kommer att kräva ett starkare strategiskt ansvar på lärosätetsnivå, vilket i sig är önskvärt. Idag kommer en "hagelsvärm av externa finansiärer". Kanske också förbättras om lärosätetsledning kommer att få prioritera vad man söker. Överlag var alla överens om vikten att ledningar vågar prioritera och utforma tydliga strategier. Men att det blir en gemensam pott leder inte automatiskt till en förstärkning av både forskning och utbildning. Ytterligare diskuterades avsaknad av en beskrivning av var vi vill befinna oss i högskolelandskapet – vart vi är på väg och vad som önskvärt inom de närmaste åren. Vågar vi ha en vision om det?

Fråga 2: Överensstämmelser

Svårt att veta i nuläget om det är positivt eller negativt. Får inte vara för specifika. Viktigt att veta vem som är beställare, och vilka som är intressenter. Finns möjligen risk för större detaljstyrning? Diskuterades i relation till ett gemensamt anslag. Hur påverkar profilering studentrekrytering, kommer fler studenter automatiskt att söka sig till största lärosätena där mest pengar finns samlade? Hur påverkas prislappssystemet? Vilken beräkningsgrund? Sannolikt bra med profilering för mindre lärosäten att kunna profilera men svårt för de större? Profil/profiler? Kan bredd vara profil, och i så fall önskvärt? Vad betyder profilen i praktiken, för såväl lärosäten som finansierare? Svårt att uttala sig i nuläget.

Fråga 3. Infrastruktur

Vi får känslan att det handlar mycket om Max IV och EES. Men det finns annan typ av infrastruktur som inte behöver vara särskilt dyr (relativt fråga förvisso) exvis open access på all vetenskaplig litteratur för svenska lärosäten - vilket skulle ge anställda och studenter samma möjligheter och villkor i hela landet (exemplet taget från Island som genomfört). Om Sverige har ETT höskolelandskap - varför inte dela på fler resurser? Svårt i nuläget att fåna upp allas intresse, även de mindre lärosätena, att få med prioriterade infrastrukturer. Viktig fråga men besvärlig. Skulle också behöva satsa på regional infrastruktur, exvis inom hälsa. Alla får dela men kräver också en tydligare prioritering av lärosäten.

Vi undrade också vad en intermediär gör och om NIFU är förebilden, SUHF? Att behålla de historiska beräkningarna uppfattades negativt av flera. Många klarar sig knappt som det är på garantibelopp – svårt att göra långsiktiga satsningar om det inte finns medel.

Del 2 – Forskningsetik

Alla är överens om att Macchiarini har inneburit ett större fokus på forskningsetik och upptäckt av befintliga brister hos såväl lärosäten som finansierare. Krävs uppenbart en dialog mellan lärosäten och forskningsfinansierare, ansvaret måste vara tydligt. Flera lärosäten har numera obligatoriska forskningsetiska kurser – borde vara ett krav. Samtidigt kan det finnas problematik när det gäller stora och decentraliserade lärosäten och beslutsmandat. Diskuterades också hur vi hanterar etik i internationella samarbeten och vilka processer och stöd som finns på lärosäten (sannolikt väldigt lite) Lärosäten behöver sannolikt ta större ansvar pga huvudmannaskap. Allt kan inte skickas till en central nämnd – kommer bli ohanterbart och vi har redan sett att många "vanliga" konflikter dessutom kommer konflikter som inte är oredlighet sannolikt att hamna där. Rekommendationen är alltså att säkerställa att det finns processer/riktlinjer på lärosätetsnivå. Dessutom efterfrågas bättre ledningsstöd i oredlighetsfrågor. Finansierarna tagit större ansvar - KK, medansvar. RJ - Vi gör som alla andra.

Del 3: Öppen vetenskap

Forskningsfinansierare och lärosäten bör ställa krav på OA-publicering. Sedan en längre tid tillbaka har många finansierare krav, men de flesta finansierare följer inte upp sina krav. Varken lärosäten eller finansierare har någon sanktion om forskarna inte följer kravet. Forskningsfinansierare skulle kunna följa Wellcome Trusts exempel där forskare som tidigare har haft anslag och nu söker igen spärras ut om deras publikationer från det tidigare anslaget inte publicerats open access.

Samverkansgruppen mellan finansierarna bör ta upp OA-frågan. Dela kostnaderna mellan forskningsfinansierare och lärosäten. Medvetandegör forskarna om kostnaderna för publicering (t.ex. så som SU har gjort).

--

Strut

Förslag utbildning: Bra. Utbildningens kvalitet höjs. Hum/sam gynnas av ett nytt system, särskilt då dagens studenter blir framtidens doktorander. Med/tekn gynnas också, men det är inte givet att de mest begåvade studenterna blir doktorander/professorer. Bra för forskare att undervisa, vara ute i världen och i näringslivet.

Överenskommelser: Var kommer finansierarna in i överenskommelserna mellan lärosäten och regeringen? Systemet gör det möjligt att profilera sig genom utbildningsplatser. Regeringen kan dock inte styra vad den enskilda forskaren ska forska om, enligt högskolelagen. Var sker avdömningen? Vad händer om två lärosäten vill ha samma profil? Profilering underifrån genom framgångsrika forskare. Vilka ska profileras? Alla, eller alla utom de fem stora lärosätena? Profilering i kluster, snarare än enskilda lärosäten?

Infrastruktur: Funkar rätt bra med VR (URFI). Rätt tänkt. I princip rätt att samordna. Men gamla strukturer kan bromsa upp samverkansprocesser. Bra med VR som nod. Lokal infrastruktur: Var dras gränsen? Efter Wallenberg, tappat regional samordning som fråga. Kopplingen till överenskommelser, med ökad profilering blir det lättare att hantera samverkan inom infrastruktur.

Etik

Fråga 1. Oväld? Oaktsamhet, grov avvikelse från god sed saknas i utredningens förslag. Lyft upp vardagsetiken, det ställer till stora problem och tar resurser.

Fråga 3. En gemensam hållning i sektorn rörande repressalier är önskvärt. Inte bra om olika lärosäten/fakulteter agerar mycket olika i likartade fall.

Fråga 4. När ska finansierare informeras? Så tidigt som möjligt. Utbetalat bidrag kan inte återkrävas. Problem om betalningarna stoppas under utredningen. Då får lärosätet ta stora risker. Även om anmälan är ogrundad. Man är oskyldig till man är fälld.

Öppen vetenskap

Öppna data

SMB är en bra tanke, men en del olösta frågor och beslut måste tas. Måste skalas upp. Vem betalar? Vad ska sparas? Metadata och publicerade data tillgängliga. Vetter mot forskningsetik. Lärosäten måste ändå bygga upp egna system med egen personal för hantering i alla fall. Är Sunet en möjlig väg? Vem tar lagringsansvaret? Vem har kapaciteten? Måste skapa incitament för forskarna att lägga upp data. Inte givet för en forskare att välja open access för den egna karriären.

Öppen tillgång

Önskvärt att lärosäten samordnar sig. Lärosäten har dock olika profil, behov etc. vilket gör att det blir mer komplext att förhandla centralt.

--

Styr- och resursutredningen

- Bra övergripande ambition att knyta samman forskning och utbildning. Huruvida detta förslag kommer att leda till det återstår att se. Riskerar att bli ett slag i luften, man kan också vara viktigt symbolmässigt genom de signaler som förslaget sänder ut.
- Ett problem med detta tidiga utkast blir givetvis att det är svårt att ta riktig ställning innan modellens alla detaljer är utarbetade. The devil is in the details!
- Det saknas också en klart definierad målbild från regeringens sida. Är det toppen eller bredden som ska bli så bra som möjligt? Eller både och? Det leder till skilda strategier beroende på målet. Svaret på dessa frågor är ideologiska och något som politikerna måste svara på, vetenskapen kan inte svara på dessa typer av frågor.
- Frågor som kommer att bli avgörande: Hur ska överenskommelserna se ut och förhandlas fram? Hur ska intermediären fungera? Vad innebär tillitsbaserad i praktiken? Hur utvärderar man kvaliteten vid lärosätena? Vilket blir underlaget och hur tas det fram?
- Viktigt att inte ha ett alltför snävt nationellt perspektiv på dessa frågor. Utredningen bör även ta in de internationella aspekterna av forskning och utbildning samt profileringen av svenska lärosäten.
- Risk att förslaget leder till ökad styrning av lärosätena genom de så kallade överenskommelserna.

Forskningsetik

- Viktigt att reda ut vad som gäller för svenska forskare verksamma i andra länder. Och vad gäller för forskning i utlandet finansierad av svenska medel?
- Många finansiärer överlåter på lärosätena att etikprövning genomförs. De tar ofta inget forskningsetiskt ansvar.
- Problem att forskare riskerar att straffas dubbelt, dels av lärosätet, dels av finansiärer. Tveksamt om karens hos forskningsfinansiärer är försvarbart.
- Också problematiskt med forskargrupper där enskilda forskare gör något oetiskt. Då riskerar hela gruppen att straffas kollektivt. Det finns ett stort behov av en differentierad straffskala.
- Det återstår dock en hel del arbete innan man kan hitta en gemensam standard för hur data ska vara tillgängligt, det vill säga i vilket format data ska finnas för omvärlden.

--

Del 1: Styr- och resursutredningen

- 1) professionsutbildningar behöver stärka länken till forskning via tex forskarutbildning. Gruppen vill ha högre basanslag.
- 2) Förslaget om överenskommelse är i princip bra. Viktigt att statliga finansiärer följer lärosätenas profilering för att utdelning av forskningsmedel.

Kungl. Musikhögskolan påpekade att konstnärlig forskning nämns!

3) gruppen påpekar att det behövs bättre balans mellan stora satsningar på infrastruktur. Det finns risk att för stora resurser tas från forskningssatsningar.

En övergripande kommentar: det ställs allt större krav på lärosätena. Det är viktigt med tillit till lärosätena.

Del 2: Forskningsetik

Gruppen diskuterade fråga 4 - I de fall det finns misstanke om vetenskaplig oredlighet – när och hur ska finansiärer informeras. Det är en svår fråga eftersom det inte alltid handlar om klara fall och rättsäkerhet är en viktig princip. Lärosäten och finansiärer bör föra en dialog kring denna fråga. Konflikter och beroendeställning i samband med en oredlighetsanmälan diskuterades. Viktigt att lärosätet gör en initial utredning innan finansiärer involveras. Sanktioner bör ej tillämpas av finansiärer förrän ärendet är utrett. UoH bör ha en visseblåsarfunktion.

Del 3: Övergång till öppen vetenskap

Gruppen diskuterade övergången och vad det innebär när det gäller utvärdering av forskningsansökningar och tjänstetillsättningar. Det är svårt för juniora forskare att gå helt över till att publicera OA eftersom idag utvärderas publikationslistan, citeringar, h-index etc i samband med tjänstetillsättningar och forskningsansökningar (både i Sverige och internationellt). Etablerade forskare bör gå bränschen i detta sammanhang.

--

Styr och resursutredningen

Utredningsmål: roll i samhället, främja samverkan, ansvarsfördelning mellan Regering och högskola, tillitsbaserad, långsiktig och samordnad styrning, kvalitet, mobilitet, jämställdhet, långsiktigt lärande, utbildning-forskning, profilering och samarbete, ansvarsfördelning mellan finansiärerna (doktorander?).

Några frågeställningar

Ökad politisk inblandning i medelstillelningen. Utbildningen: högskoleansvar + utvecklingsmedel. Högskolesektorns roll (grundpelare). intermediär-funktionen. Finansiärernas roll.

Frågor

Utbildning och forskning - stärkande? Överenskommelser ett viktigt medel - sant? Samordning och finansiering av infrastruktur - utmaning; hur arbeta gemensamt med frågan?

Gruppdiskussion:

1. Utbildnings-forskningsfrågan

Möjligheter till lärosätets profilering och utveckling. Borde bli bättre. Underlättar administrationen. Mindre lärosäten kan få incitament till ökad forskning. Kan kopplingen skapa begränsningar på lokal / regional nivå där utbildningsbehovet är större än forskningsbehovet? Eller skall forskningen kopplas till utbildning, men att utbildning kan ske ändå? Högre andel basanslag viktigt. Viktigt avklara forskningsfinansiärernas roll i detta? Nya utbildningsansvar - koppling av utbildningsfrågan in i forskningsansökningarna. Odelat positiva!

2. Överenskommelser...

Profileringen av olika lärosäten en viktig poäng och kopplas till finansiärernas roll. Excellensperspektivet viktig aspekt i möjligheter att profilera - kriterier för utvärdering? Ledande kunskapsnation - samverkan - excellens: klagör. Excellens och relevans kan kombineras och kräver tydlighet i profileringen från alla forskare. Internationellt uppfattas dialog mellan lärosäten och finansiärer positivt. Positivt att det finns möjlighet att profilera sig på både forskning och utbildning (kombinerat). Analogi med sport - spets skapas i sporter där vi har stor bredd - kan appliceras på forskningen/utbildningen. Ökad politisk styrning: kan man lösa samhällsutmaningarna med bredd-tänk? Kan man skapa en drabbat där många blommor blommar, och samtidigt skapa spets i nyttiggörandet och kapande av näringsliv etc? Vi tror det... Men kräver stöd i processerna. Hur står sig HumSam i ett perspektiv kring de små lärosätenas satsningar? Förutsätter att pengarna inte trycks ut (ökade anslag) till finansiärerna utan i dialog med lärosätena. 4-åriga överenskommelser -> långsiktighet i detta, stabilitet, trygghet? Kvalitetsmätning, konkurrensen och "överenskommelser" - kontradiktoriskt? Hur samordna?

3. Samordningsfrågan

Dialogen måste vara långsiktig och löpande - inte bara ett samtal per år. Samordningen mellan lärosätena för koppling till nyckelindikatorer för utmaningarna. Vi vill inte ha styrt av typen UK REF med många indikatorer som styr allt åt samma håll. Utmaningarna viktigare. Forskningsfinansieringslandskapet i Sverige är ett problem för ökad samordning. Lärosätena behöver samordna sig, men finansiärerna också. Infrastrukturer är nödvändigt att samordna sig kring, och detta är på g och fungerar. Finans- näring och andra departement bör samordna sig också...

Annat

Externfinansiärernas roll och hur modellen kring "överenskommelse"-medel. Vad blir "grunduppdraget"? Vad skall vi "förhandla"?

--

Styr och resursutredningen (Strut)

Vi var i gruppen positiva till alla tre frågeställningarna! Men....

Vi pratade en hel del om att den förändring i styrningen kommer att leda till större frihet för lärosätena (UH) men också ett större ansvar. UH kommer att behöva samordna systemen på något sätt tex om prislapparna tas bort läggs ansvaret helt på UH att dimensionera respektive utbildning.

Om detta sker helt utan styrning från regeringen kommer förutsättningarna för studenterna att vara väldigt olika beroende på vilket UH de studerar på. Även idag är det så men detta kommer troligtvis att bli ännu större skillnad. UH har olika förutsättningar dels i storlek och dels i andel GU jämfört med FO. Vi såg därför framför oss en gemensam modell skapad av sektorn för dimensionering av samordnade prislappar. Vi var inte helt klara över hur stor frihet som egentligen önskades i detta avseende. Vi konstaterade även att prislapparna inom GU är gammalmodiga. Vi hade även en liknande diskussion om forskarutbildningarna och förutsättningarna där dvs att det ser olika ut mellan UH idag. Det är viktigt att utredningen tar med sig denna fråga så att inte skillnaden i förutsättningarna blir större än idag.

Även ekonomin ser olika ut mellan UH dvs en del har överskott i GU och andra har överskott i FO. Vi pratade om att en frihet som skulle vara bra är att kunna fritt omfördela kapital mellan redovisningsområdena. Denna möjlighet har SLU dvs vi kan flytta och skriva i årsredovisningen att vi gjort det. Vi såg detta som en bra förutsättning för övriga UH, lättare att hantera kapitalbindningen. RiRs rapport om kapitalet bör beaktas i utredningen.

Vi pratade lite om hur finansierarna skulle kunna stärka sammanknytning av GU/FO och vi kom fram till att man på något sätt i utlysning och tilldelning skulle ta med utbildningen som meriterande. Det framhölls att detta görs redan idag men att det skulle kunna utvecklas. Exakt hur det skulle ske landade vi inte i. Vi pratade om att undervisningstiden ser väldigt olika ut mellan UH och därför skulle denna förändring behöva göras med eftertanke. Det finns även en genusaspekt på hur kvinnor respektive män meriterar sig. Denna skillnad i förutsättningar måste också tas med i modellen. Vi pratade i anslutning till det om olika kulturer på UH och institutioner vad gäller hur man hanterar författarordning mm på pek.

Sammanfattande sades att UH behöver träna sig i att ta detta större ansvar som friheten ger. UH behöver ta ett gemensamt ansvar för den ökade friheten. Detta för att skapa rimligt lika förutsättningar inom sektorn. En större frihet kommer sannolikt att leda till ökat krav på revision och uppföljning av UH.

När det gäller överenskommelserna så var vi alla positiva till mer långsiktiga planeringsförutsättningar. Dialogen lyftes som en viktig del i detta. Vi pratade om hur långa dessa överenskommelser ska vara och strukturell omställning tar tid vilket talar för lång tidsperiod typ 6 år. Vi pratade också om politisk styrning som har kortare tidshorisont vilket talar för att regeringen troligtvis inte vill ha för långa överenskommelser.

Vi hade inte så mycket diskussion om infrastruktur mer än att vi lyfte frågan om nationell samordning, vilket redan är på gång. Frågan om infrastruktur blir allt viktigare inom sektorn och det är viktigt att det finns förutsättningar att få finansiering för dyr infrastruktur. Den enskilde forskaren är ganska svag i detta sammanhang.

Forskningsetik

När det gällde forskningsetik hade vi en diskussion som kretsade kring kulturen och förutsättningarna att ha ett forskningsetiskt klimat. Vi pratade om vikten med att etisk-codex är känd inom organisationerna och att utbildning av medarbetare behöver göras löpande. Det gäller

också i den dagliga verksamheten att etikfrågorna ges utrymme. Nu har etikfrågorna varit händelsestyrda tex Macchiarini, sebrafiskar mm

Vi prata om värdegrundsstyrning där ett tydligt regelverk behövs som grund och en tydlig ansvarsfördelning. Vi pratade också om definitionen av var är etik, vilket vi inte upplevde som entydigt. En diskussion om definition behöver föras löpande och vi pratade om att etiken utgångspunkter ändras övertiden. Det blev en kort metoo## diskussion.

Vikten av att ha en tydlig formell organisation som hanterar etikfrågorna såg vi som viktigt. Det vill säga regelverk, granskningsnämnd, ombudsman och intern organisation där utrymme för visseblåsare finns.

Det problem vi pratade mest om var den resultatfixerade styrningen och de finansiella förutsättningar som forskarna har. Det vi då diskuterade den starka resultatfixeringen och finansieringen kopplat till det kan leda till att forskare tar genvägar och inte tar hänsyn till etiska frågorna. Större basanslag lyftes som en möjlig lösning till att forskare inte ska drivas till att ta oetiska genvägar.

Egot är lite i centrum för forskarna och därför kanske ett system som är mer "grupp/team" styrt kan vara bättre för att skapa ett etiskt förhållningssätt. Meriteringssystemet var också uppe till diskussion och att nuvarande system driver forskarna till att "runda hörnen".

Övergång till öppen vetenskap – hur fördelar vi kostnaderna?

Nu var det inte så många kvar i gruppdiskussionen.

Vi pratade om att kostnaderna ökar kraftigt och att universiteten har olika sätt att hantera detta idag. En mer gemensam lösning måste göras och vi kom då in på en diskussion om prioritering och styrning. Vem ska styra över vilka data som ska sparas. Den tekniska utvecklingen gör det möjligt att spara hur mycket som helst. Det uppstår då kostnader för hantering och att göra data tillgängligt i framtiden. Hur stor ska friheten vara att lagra på sig massa data som en framtida generation ska förvalta?

Vi pratade också om sökmotorernas ökande betydelse. Ungefär där slutade vår diskussion.

--

Del 1. STRUT

Gruppen är visserligen alla finansiärer, men är ändå olika, några är statliga och står under offentlighetsprincipen, andra inte, Mistra gör investeringar och skiljer sig lite från de andra, etc.

1) I förslag till modell görs antagandet att såväl utbildning som forskning stärks ifall dessa i högre grad knyts samman. Stämmer detta och på vilket sätt kan forskningsfinansiärer stödja en sådan utveckling i sina utlysningar?

Diskuteras hur man som finansiär kan göra forskning tillämplig i utbildningen. Det diskuteras hur de olika rollerna, sektorn, samhället och finansiärerna, kan samspela och hur man kan skapa en koppling mellan forskning och utbildning.

Det behövs en extern part (finansiärer) för att skapa förnyelse, öppen konkurrens och ökad transparens. Det är positivt att finansiärer får agera självständigt och kan fungera som brandfacklor. Externa finansiärer kan ha en disruptiv roll, som är viktig för mångfald, förnyelse och kvalitetsbedömning.

Finansiärer skulle kunna kräva att en viss del ska gå till utbildning. Forskning och utbildning är nödvändigt för anställningsbarhet - en samhällsnytta.

Forskarutbildning finansieras redan av extern finansiering till en stor del. Man skulle kunna trycka på att forskarna inte anställer postdocs istället för doktorander, men själva volymen på forskarutbildningen är lärosätets ansvar och uppgift.

Projektets resultat är dock det viktigaste ur finansiärsynvinkel.

Om den externa finansieringen tas bort och istället läggs i anslaget utsätts inte forskningen för konkurrens. Externa finansiärer har dessutom lättare att följa upp anslag än staten.

2) I modellen utgör "överenskommelser" ett viktigt medel för att uppnå ett mer profilerat högskolelandskap. Stämmer detta och på vilket sätt kan statliga och privata finansiärer bidra till en sådan utveckling?

Vad händer om man inte följer överenskommelserna? Vad kommer det att bli för konsekvenser? Lärosäten byter ibland ledning och ny ledning får ta över "gammal" överenskommelse och kan de ställas till svars då?

Båda parter måste vara nöjda i en överenskommelse.

Vad menas med profilering? Det är bra och viktigt för högskolor som inte kan ha samma bredd som stora lärosäten och det är viktigt för dem att ha en nära relation till det lokala näringslivet. Finns profilering snarare inom grundutbildning än inom forskning? Vissa finansiärer driver redan på om profilering. Stora lärosäten bör dock behålla bredden, men kan ha profiler "inom bredden".

Staten måste veta vad de vill ha och profilering måste vara långsiktig.

Intermediären diskuteras. Vem ska sitta i intermediären? Vem står för den totala bilden i överenskommelsen? Man kan inte ha separata avtal. Hur ska staten styra finansiärer med 1-åriga överenskommelser?

Vad händer om förutsättningar förändras inom lärosätet? Hur mycket ska överenskommelsen täcka? Profilen måste kopplas till hela finansieringslandskapet, även EU.

3) I våra dialoger har samordning och finansiering av infrastruktur lyfts upp som en utmaning. Hur kan regering, externa forskningsfinansiärer och lärosätena gemensamt arbeta med denna fråga?

Lärosätena uppfyller inte sitt ansvar som de har fått tillsammans med anslaget. De vänder sig till externa finansiärer. Det är viktigt att det framgår av det samlade anslaget att lärosätena fortfarande har ansvar för infrastruktur.

Finansiärer behöver kräva att infrastruktur finns på plats. Ingen finansiär vill spela Svarte Petter.

Lärosätet har det långsiktiga ansvaret, och finansiärer kan ev. vara med och finansiera viss drift i en "up-and-running" infrastruktur.

Del 2. Forskningsetik

Gruppen började diskutera fråga 7, men "gled även över i andra frågor: Punkt 7. Hur ska personuppgiftsproblemet hanteras och bevakas framöver?

GDPR diskuteras och att det är dåligt anpassat. Här diskuteras finansiärernas olika villkor och offentlighetsprincipen. Ansökan skickas in tillsammans med medgivande och samtycke till att personuppgifter hanteras och huvudsökande ska skaffa medgivande från alla i konsortiet.

När det gäller doktorander som fälls är det lärosätets ansvar om finansiering dras tillbaka. Lärosätet har arbetsgivaransvar för doktoranden. Visserligen har ett skyddsbehov. Kommer man annars att anmäla om man själv indirekt blir drabbad?

Om en person fälls och avskedas förändras villkoren för forskningen och finansiering avbryts. Ledningen har det yttersta ansvaret.

Del 3. Öppen vetenskap

Diskussion gruppen, lite oklart vilken fråga.

Det är nödvändigt med nationell samordning av lagring och arkivering.

Green access vore bra, dvs. parallellpublicering.

Förlagen får både prenumerationsavgifter plus APC.

Vad kan finansiärerna göra?

Prenumerationsavgifterna täcks nu ofta genom indirekta kostnader.

Det bör ingå i lärosätenas kärnverksamhet och det faktum att finansiärerna står för kostnaderna går emot den idén. Det kan dock vara möjligt att finansiera under en övergångsperiod, men man ska akta sig för att direktifiera indirekta kostnader. Det är dock viktigt att forskningsdata är tillgängliga för att göra data reproducerbar. Kärnverksamheten bör även stå för hantering av data.

Dialogseminarium för forskningsfinansiärer och lärosäten
Fredagen den 12 januari 2018
Finlandshuset, Snickarbacken 4, Stockholm

09:30 – 10:00	Registrering och kaffe
10:00 – 10:15	Välkommen <i>Astrid Söderbergh Widding, rektor Stockholms universitet och SUHF:s talespersoner relativt forskningsfinansiärer</i>
10:15 – 12:00	Del 1: Styr- och resursutredningen (Strut) A. Inledning: <i>Pam Fredman, utredare och fd rektor Göteborgs universitet</i> B. Diskussion i grupp C. Frågor/kommentarer från grupperna
12:00 – 13:00	Lunch
13:00 – 14:15	Del 2: Forskningsetik A. Inledning: <i>Ole Petter Ottersen, rektor Karolinska Institutet, Mats Johansson, filosof och docent i medicinsk etik Lunds universitet, Erik Lempert, fd lagman och ordförande Uppsala universitets nämnd för utredning av oredlighet i forskning, och Maria Thuveson, chef för avdelningen för forskningsfinansiering, Vetenskapsrådet</i> B. Diskussion i grupp
14:15 – 14:45	Kaffe
14:45 – 15:45	Del 3: Övergången till öppen vetenskap – hur fördelar vi kostnaderna? A. Inledning: <i>Sven Stafström, generaldirektör VR, Gunilla Herdenberg, riksbibliotekarie Kungliga biblioteket, Wilhelm Widmark, överbibliotekarie Stockholms universitet, och Elisabeth Strandhagen, forskningssamordnare Svensk Nationell Datatjänst (SND)</i> B. Diskussion i grupp
15:45 – 16:00	Avslutning <i>Astrid Söderbergh Widding</i>

Moderator: Marita Hilliges, generalsekreterare SUHF